

Os suum aperuit sapientiae

(Kázání na den sv. Alžběty Durynské, 596)

Jeden mistr praví: dobrá žena“otevřela svá ústa moudrosti a zakusila a uviděla, jak dobře pořídila“ a získala věčnou radost. Proto její světlo neuhasl v noci – to je v noci protivenství.

Hovořil jsem o dvojí moudrosti: jedné, která je Bohem, a druhé, která není Bohem, ale je přece od Boha [asi tak] jako zář [pochází od] slunce.

Ta je darem božím, výdechem božské podstaty. Touto moudrostí si získáváme blaženost v tomto těle.

Jeden mistr praví, že duše je jakýsi průsečík, v němž se prolínají čas a věčnosti; neskládá se ani z časnosti ani z věčnosti, ale má svoji vlastní přirozenost, učiněnou z ničeho, [která se prostírá] mezi obojím. Kdyby pocházela z časnosti, byly by pomíjivá. Kdyby pocházela z věčnosti, byla by neproměnná.

Proto nepochází z času ani z věčnosti, neboť je proměnná a nepomíjivá.

Svatý Augustin říká, že duše byla vytvořena z té nejvznešenější a nejnižší nicoty, která je přezádoucí, [tak žádoucí] abychom ji hledali po všechny naše pozemské dny, [žádoucnější] než cokoliv kdy můžeme [zde] nalézt. Proto je duše tak vznešená, že se v ní stýkají čas a věčnost. Kloní-li se k pozemským věcem, zatemňuje se. Drží-li se věčných věcí, bude silná a vytrvalá. A pevností a vytrvalostí překoná všechno proměnlivé.

A Bůh, náš Pán, udělil duši ku pomoci rozličné schopnosti, aby nižšími schopnostmi sloučila Bohu v čase a vyššími mu sloužila na věčnosti.

Jednoho učitele se otázali, jak člověk nabude moudrosti. A mezi různými věcmi popisuje šestero, jež má [k tomu] člověk mít.

První je pokorné srdce, druhou neustálá píle, třetí pokojné srdce, čtvrtou tiché úsilí.

Neboť žádné dílo není tak dokonalé, aby překáželo niternosti. Raději by měl člověk s niterností mši slyšeti, než ji slaviti. Kdybychom při mši [slavíce ji] chtěli mít takové veliké vnitřní usebrání, činili bychom škodu.

Neboť veškeré lidské umění, vše, co člověk dokáže, se osvědčuje činem. Zdali člověk umí zpívat, slyšíme podle [jeho] zpěvu. A pravé poznání se u člověka pozná podle toho, že mlčí.

Pátou [věcí] je dobrovolná chudoba. A užitečně je chudý ten, kdo se dokáže všeho zříci, co není Bůh.

Šestou je cizina; kdo dokáže být vyhnanecem ve vlastním domě, ten je vpravdě chudý.

Tímto šesterým si vydobývá člověk moudrosti, díky níž je v tomto těle blažený.

Tou druhou moudrostí je záplava božského jasu a pramen božské vyvýšenosti; je jí Bůh sám.

Tuto moudrost nedokáže nikdo vydobýt z časných věcí. [Jen] člověk, který by byl velice pošetilý a chtěl by Boha učinit časným a pohrdal by Bohem, by ji chtěl získat pomocí nižších schopností duše. Bůh zůstává [však] pro veškeré stvoření neuchopitelný.

Proto pravil mudrc: „Dobrá žena otevřela svá ústa moudrosti.“

To neznamena nic jiného, nežli že máš svoji žádost upnout k nejvyššímu a libovat si v té nejvyšší mohutnosti duše. Ta je Bohu tak blízko a s Bohem tak spřízněná, že se této [své] schopnosti nedokáže zřít; a tak díky této své schopnosti obdrží od Boha mnohou sladkost a moudrost, jakož i mnohou útěchu i pravdu, kterou může dále zprostředkovat a sdílet celé duši.

Svatí říkají, že tento časný život má svá pravidla, a jiná jsou pro věčný život, neboť vše musíme započít nejprve zde a dokončit za pomoci věčné moudrosti ve věčném životě.

Jeden mistr pravil jinému: Víš-li pak, co Bůh jest? A on řekl: „Nevím, co Bůh je. Tolik vím o něm, že vím, co není, neboť nikdo nemůže poznat Boha nežli [jsa] v boží přirozenosti.

A také nikdo nemůže být oživen jinak, jen když nejprve zemře ve své vlastní přirozenosti.

Aj a pročpak tedy mu Písmo dává tolik jmen, říkajíc, že je všemocný, moudrý a dobrý? To má tři příčiny.

První příčinou je, že Bůh není omezen žádnou přirozeností. Já stojím právě tady a nejsem lev. Proč je tomu tak? Protože jsem člověk. Přirozenost, již mi Bůh přisoudil, mě omezuje, že nemohu přejít k jiné přirozenosti. A tak je tomu se vším, co Bůh stvořil. Bůh je [však] nad každou přirozeností a sám není žádnou přirozeností.

Druhý důvod je, že Bohu nelze přičíst žádnou podobu. Svátý Augustin mu dává určitá jména:

Říká [třeba], že je moudrý.

Ale svátý Dionýsius říká, že není [moudrý], že je nad moudrostí.

[A] říká, že je světlem.

Ne, není – je nad světlem.

A říká, že je bytím.

Ne, není – je nad bytím.

A říká, že je věčností.

Ne, není, je nad věčností; Vše, co můžeme vyjádřit, to Bůh není.

Takovými slovy nikdo nevyjádří boží vznešenost a důstojnost. A když říkám „člověk“¹, chápu tím lidskou přirozenost. [Podobně] když říkám „hrabě“, myslím tím urozenost hraběte. A když říkám „anděl“, chápu tím andělskou přirozenost. [Ale] když říkám „Bůh“, nemohu tím vystihnout božskou urozenost a vznešenost. Svátý Augustin říká na jednom místě jistému učiteli: Je mnoho věcí, co jsou Bohem; [třeba] dobrý člověk - co je dobrý člověk? A dobrý kámen - co je dobrý kámen? A dobrý anděl – co je dobrý anděl? Odečti anděla, kámen i člověka, a to, co zůstane, čiré dobro, je to Bůh?

Je zde ještě třetí důvod, proč mu dává Písmo tolikráj jména. Je to proto, že není podoben

1 „Člověk“ byl zmíněn naposledy na počátku předchozího odstavce. To znamená, že se buď Eckhart při kázání dopustil neplánovaného delšího exkursu, nebo že bylo kázání po zapsání ještě upravováno/interpolováno.

žádné přirozenosti a k jeho poznání se nedá dospět skrze žádnou podobnost. Nejvyšší přirozenost stvořená Bohem, je andělská přirozenost; [ale] ta je Bohu méně podobná nežli ten nejhorší neřád, jaký jsi kdy spatřil svými očima.

Jeden světec pravil: Pane, sluší mi tě chválit. Tu pravil jiný: Sluší ti spíše o něm pomlčet.

Dva světci se šli modlit:

Tu pravil jeden: Všemohoucí, dobrý Bože, milost!

A druhý pravil: „Mlč, rouháš se Bohu! Kdyby nebyl Bůh tak pokorný a nedal se svatými chválit a nenechal se pojmenovat; netroufl bych si nikdy ho chválit slovy!

Čím více ho člověk popírá, tím více ho chválí. Čím více mu přičítá nepřislušných věcí, tím spíše dospívá k jeho poznání, nežli kdyby se pokoušel vyjádřit jeho podobu. Kdybych chtěl říci, co je loď, nějakému člověku, který jakživ loď neviděl, ať by viděl cokoli, viděl by vždy něco, co není loď. Když bude vidět kámen, také bude vidět, že to není loď. A čím více toho spatří, co není utvořeno jako loď, tím více se blíží k poznání lodi. A s Bohem je to také tak. Čím více se srovnává se sobě nepodobným, tím více dospíváme k jeho poznání. Proto vše, co nám může poskytnout svaté Písmo, ho úplně popírá. [Jen] můžeme vyznat pokornými slovy, že je všemocný.

A když duše dospěje k tomu poznání, že je Bůh takto nepodoben veškeré přirozenosti, předstoupí před [tento] div, který ho zarazí a upadne v mlčení. A v [tomto vnitřním] tichu se Bůh ponoří do [jeho] duše a zalije ji milostí, jak náš Pán přislíbil skrze proroka: „[Bude jako] strom štípený při tekoucích vodách, jenž nese mnohé ovoce.“

Duše při této trýzni zemře, jak řekl náš pán, ukazuje to na pšeničném zrnku, jež padá do země; nebude z něho užitek, pokud nejprv nezemře.

Duše zemře z poznání Boha, neboť uprchne sama ze sebe a vše, co není Bůh, se jí stane nechutným a páchnoucím. Ukotví se ve víře a poroste v lásce.

A to nám ukazuje svatá Alžběta, jak drahocenný a vznešený je obchod, v němž člověk dá vše [výměnou] za věčnou moudrost. Proto se vzdala s radostí knížecího údělu a stala se chudou ženou.

Písmo mluví o ní, [když říká,] že „její světlo neuhasne v noci“ To znamená, že byla shledána spravedlivou v soužení. Proto bude její světlo zářit ve věčném životě.

Ať je člověk jak chce dokonalý, když přijde o nějaké pomíjivé zboží, jeho srdce to ovlivní a zkruší. Zcela určitě: Co člověk ztratí proti své vůli a trpělivě to snáší, získá díky tomu větší odměnu, nežli kdyby to dobrovolně daroval Bohu. Kdo takto učiní, oddává svoji vůli i své zboží v trpělivosti Bohu našemu Pánu.

Ale který člověk se osvědčí při nezdaru jako netrpělivý, netrpí ve své netrpělivosti tím soužením, ale v soužení se projevuje [jeho] špatnost, a tak se takovému člověku děje jako měděnému penízi – dokud se neoctne v ohni, zdá se být čitým stříbrem; avšak když se dostane do ohně, projeví se, že je z mědi. To mu nezpůsobil oheň, že je z mědi.

Proto zde zkoušel náš Pán svatý v utrpení, aby se osvědčili spravedliví ve vší ctnosti a zazářili zde v noci a v budoucnu zářili na věky ve věčném životě.

A další [věc] je, že komu má zachutnat božská moudrost, musí se nashromáždit čtyři věci.

První je podobnost: Aby se člověk připodobnil Bohu ve vší průzračnosti.

Druhou je božské světlo, jež prozáří duši jako slunce sklo.

Třetí je sjednocení; to pochází z podobnosti a pravé sjednocení je mezi shodnými věcmi, jako mezi světlem a světlem.

Čtvrtá je míra, již Bůh duši vyměřil. Bůh se ovšem nikdy nemůže zvětšit nebo zmenšit, neboť je nezměrný a neproměnný; duše se však musí povznést a rozšířit, neboť je malá a podléhá proměnám. Proto se musí pozdvihnout sama nad sebe, a jakkoli se rozšíří, přesto je maličká vůči boží nezměrnosti.

Jeden mistr říká, že člověk je maličká věc, pokud se nepozdvihne nad sama sebe. Proto duše nejprve přijímá od Boha plnost rozkoše, kolik je jí vyměřeno. A proč nezakoušejí Boha všechny duše stejně? Proto, že k tomu jsou uzpůsobeny.

Abychom byli tak nastaveni, abychom Boha zakoušeli opravdově ve své duši, nám pomoz Bůh. Amen.